

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*

Zeynep Tuba Kalın**, Ahmet Nalçacı***

Makale Geliş Tarihi: 05/04/2017

Makale Kabul Tarihi: 20/05/2017

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın evreni 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Erzurum il merkezindeki ortaokullarda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, seçkisiz olmayan amaçsal örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenen 16 ortaokulda öğrenim gören 1206 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada verileri toplamak amacıyla Çalışkan ve Sağlam (2012) tarafından geliştirilen “Hoşgörü Eğilim Ölçeği” ile kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre hoşgörü eğilimlerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca anne-baba öğrenim durumu yükseldikçe öğrencilerin hoşgörü eğilimlerinin olumlu yönde etilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hoşgörü, değerler eğitimi, ortaokul

Examination of Tendencies towards Tolerance among 5th Year Secondary School Students on the Basis of Different Variances

Abstract

The fundamental purpose of this research is to investigate the tolerance tendency of fifth grade students in the light of various parameters. The study is a descriptive study with a survey model. Population of the study is made up of the fifth-year students receiving education in the school year of 2012 and 2013 at secondary schools in Erzurum city centre. The sample of the study includes 1206 fifth-year students receiving education at 16 secondary schools, who have been chosen through “criterion sampling” method, which is a non-random method of purposeful sampling. In this research, “Tolerance Tendency Scale” developed by Çalışkan and Sağlam (2012) and personal information questionnaire have been used in order to get data. In the research, it has been discovered that the tolerance tendency of female students are higher than the male students. Besides this, it is concluded that the higher the parental educational position is, the better the students’ tolerance tendency improves in a positive way.

Keywords: Tolerance, education of value, secondary school

* Bu çalışma Zeynep Tuba KALIN’ın hazırladığı “Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Hoşgörü Eğilimlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin bir kısmından özetlenmiştir.

** Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Doktora Öğrencisi.

*** Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Bölümü

ahmetnalçaci@ksu.edu.tr

Giriş

İnsanların birlikte yaşamaları ve toplumda huzurlu olmaları için bir takım değerlere sahip olmaları gerekir. Çünkü insanların davranışları birbirlerinden oldukça farklıdır ve bu farklılık çok sayıda değişkenle ilişkilidir. Bu farklılıkları zenginlik olarak görmede hoşgörünün önemli bir fonksiyonu olduğu söylenebilir.

Bütün insanları ilgilendiren hoşgörünün anlamına bakıldığında; Osmanlıcada “müsamaha, tesamüh”, İngilizcede “tolerance”, Almancada “toleranz”, Fransızcada “tolérance”, Latince “tolerantia, tolerare” şeklinde karşılık bulan hoşgörü kavramı Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde; her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans olarak tanımlanmıştır (TDK, 2005).

Hoşgörü kavramı daha ziyade, affetmek, kusura bakmamak, farklılıkları anlayışla karşılamak anlamına gelmekte, bireysel ilişkilerde aşırılıktan kaçınarak olumlu ve ılımlı bir yaklaşım sergilemeyi çağrıştırmaktadır (Nazıroğlu, Gün, İnan-Kılıç & Kaya, 2016, 223). Hoşgörü, öğretim programlarında kazandırılması gereken değerlerden birisidir. Hoşgörünün varlığıyla sağlanan uzlaşmayla toplumsal bütünleşmenin sağlanabileceği söylenebilir. Hoşgörünün doğuştan öğrenilmiş bir davranış olmadığı düşünülürse, hoşgörünün oluşmasında eğitimin önemi daha iyi kavranabilir.

Hoşgörü kalıtsal değildir. Bireyler hoşgörüyle önce aile sonra çevresiyle etkileşerek öğrenir. Bu nedenle bireylerin hoşgörülü olup olmaması içinde yaşadığı ortamla ilişkilidir. Diğer değerler gibi hoşgörü de bireye önce ailede kazandırılır. Aileden sonra bu değeri geliştiren ve eyleme dönüştüren unsurlar arasında okul ve öğretmenler vardır.

Toplumda bir hoşgörü kültürü oluşturmak, öncelikle hoşgörünün eğitimde bir ilke olarak benimsenmesine ve yeni yetişen bireylerin bu ilke doğrultusunda eğitilmelerine bağlıdır (Yılmaz, 2004). Hoşgörü eğitim yoluyla geliştirilmesi gereken ahlaki bir görev olmanın yanı sıra, siyasî ve yasal bir gereksinimdir (Leirvik, 2004). Okullarda uygulanan öğretim programları incelendiğinde bilgi ve beceri eğitiminin yanı sıra çeşitli ulusal ve evrensel değerlerin eğitiminin önem kazandığı dikkat çekmektedir (Gürdoğan-Bayır, Çengelci-Köse & Deveci, 2016). Değerlerin kazandırılmasına yönelik çalışmaların sayısı günümüzde artarak devam etmektedir.

Literatür incelendiğinde değerler ve değer kazandırmaya yönelik çok sayıda ve farklı değişkenlere yönelik araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak hoşgörü değeriyle ilgili araştırmaların sınırlı olduğu söylenebilir. Bu düşünceden hareketle araştırmada ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin hoşgörü eğilimleriyle ilgili görüşleri arasında farklılık var mıdır?

2. Baba ve annenin öğrenim durumu değişkenine göre öğrencilerin hoşgörü eğilimleriyle ilgili görüşleri arasında farklılık var mıdır?
3. Baba ve annenin meslek değişkenine göre öğrencilerin hoşgörü eğilimleriyle ilgili görüşleri arasında farklılık var mıdır?

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Tarama modeli, belli özellikleri belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara denir (Karasar, 2011).

Evren ve Örneklem/Araştırma Grubu

Araştırmanın evreni 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Erzurum il merkezindeki ortaokullarda öğrenim gören beşinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini, seçkisiz olmayan amaçsal örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenen 16 ortaokulda öğrenim gören 1206 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu

Araştırmada örnekleme katılan öğrencilerin cinsiyet, baba-anne öğrenim durumu ve baba-anne meslek durumu değişkenlerinin belirlenmesinde kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Hoşgörü eğilim ölçeği

Çalışkan ve Sağlam (2012) tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılarak geliştirilen ölçek değer, kabul ve empati olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekteki tüm maddeler olumlu puanlanmaktadır. Ölçek, Hiç uygun değil (1), Uygun değil (2), Biraz uygun (3), Uygun (4) ve Tamamen uygun (5) şeklinde 5'li Likert tipte toplam 18 maddeden oluşmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 47.97'sini açıklayan, ölçeğin Cronbach Alpha değeri .89 olarak hesaplanmıştır (Çalışkan & Sağlam, 2012). Bu çalışma için Hoşgörü Eğilim ölçeğinin madde sayıları, ortalama skorları, standart sapmaları ve güvenilirlik katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Hoşgörü Eğilim Ölçeğinin Güvenirlik Katsayıları, Ortalamaları ve Standart Sapmaları

Ölçeği Boyutları	Madde Sayısı	Alpha	\bar{X}	SS
Değer	9	.74	41.129	3.869

Kabul	5	.71	21.340	3.209
Empati	4	.69	17.077	2.864
Toplam [Hoşgörü Eğilim Ölçeği]	18	.86	79.546	8.425

Verilerin Analizi

Toplanan veriler;

1. Cinsiyet değişkenine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili öğrenci görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için uygulanan “t testi” ile,
2. Anne-baba öğrenim durumu ve anne-baba mesleği değişkenlerine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili öğrenci görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü “Varyans” (ANOVA) analizi ile incelenmiştir.

Bulgular ve Yorum

Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 2.

Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığın Karşılaştırılması

Ölçeğin Alt Boyutları	Cinsiyet	n	\bar{X}	SS	t	p
Değer	Kız	607	41.756	3.458	5.738	.000*
	Erkek	599	40.494	4.152		
Kabul	Kız	607	21.841	3.001	5.534	.000*
	Erkek	599	20.831	3.332		
Empati	Kız	607	17.527	2.628	5.561	.000*
	Erkek	599	16.621	3.019		

Tablo incelendiğinde, hoşgörü eğilimleri; değer, kabul ve empati boyutlarına ilişkin beşinci sınıf öğrencilerinin görüşlerindeki ortalamaların birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Bu bulguya göre, beşinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre hoşgörü eğilimleri; değer, kabul ve empati boyutlarına ilişkin görüşleri arasında .05 önem düzeyinde kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 3.

Öğrencilerin Babalarının Öğrenim Durumuna Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığın Karşılaştırılması

Ölçeğin Alt Boyutlar	Baba Öğrenim	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	p
Değer	Gruplar Arası	669,246	6	111,541	7,698	,000*
	Gruplar İçi	17372,575	1199	14,489		
	Toplam Kareler	18041,821	1205			
Kabul	Gruplar Arası	140,995	6	23,499	2,296	,033*

	Gruplar İçi	12269,618	1199	10,233	
	Toplam Kareler	12410,614	1205		
Empati	Gruplar Arası	376,810	6	62,802	
	Gruplar İçi	9509,018	1199	7,931	7,919 ,000*
	Toplam Kareler	9885,828	1205		

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer, kabul ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında .05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, babası okuryazar değil, okuryazar, ilkökul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin görüşleri ile babası lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine; babası okuryazar olan öğrencilerin görüşleri ile babası ortaokul ve lisansüstü olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası ortaokul ve lisansüstü olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*kabul*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, babası okuryazar olan öğrencilerin görüşleri ile babası lise mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası lise mezunu olan öğrenciler lehine; babası okuryazar, ilkökul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin görüşleri ile babası üniversite mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası üniversite mezunu olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*empati*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, babası okuryazar, ilkökul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin görüşleri ile babası üniversite mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası üniversite mezunu olan öğrenciler lehine; babası okuryazar olan öğrencilerin görüşleri ile babası lise mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası lise mezunu olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur. Bu bulgulara göre, öğrencilerin babalarının öğrenim düzeyleri öğrencilerin görüşleri üzerinde etkiye sahiptir ve özellikle babası lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin hoşgörü eğilimlerine yönelik görüşleri olumlu etkilenmiştir denilebilir.

Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 4.

Öğrencilerin Annelerinin Öğrenim Durumuna Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığın Karşılaştırılması

Ölçeğin Alt Boyutlar	Anne Öğrenim	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	P
Değer	Gruplar Arası	394,328	5	78,866		
	Gruplar İçi	17647,493	1200	14,706	5,363	,000*
	Toplam Kareler	18041,821	1205			

Kabul	Gruplar Arası	149,284	5	29,857		
	Gruplar İçi	12261,330	1200	10,218	2,922	,013*
	Toplam Kareler	12410,614	1205			
Empati	Gruplar Arası	375,513	5	75,103		
	Gruplar İçi	9510,316	1200	7,925	9,476	,000*
	Toplam Kareler	9885,828	1205			

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer, kabul ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, annesi okuryazar değil ve okuryazar olan öğrencilerin görüşleri ile annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, annesi ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*kabul*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, annesi okuryazar değil, okuryazar ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin görüşleri ile annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*empati*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, annesi okuryazar değil, okuryazar, ilkokul ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin görüşleri ile annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerin görüşleri arasında, annesi lise ve üniversite mezunu olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 5.

Öğrencilerin Babalarının Mesleğine Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığın Karşılaştırılması

Ölçeğin Alt Boyutlar	Baba Meslek	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	<i>p</i>
Değer	Gruplar Arası	211,448	6	35,241		
	Gruplar İçi	17830,373	1199	14,871	2,370	,028*
	Toplam Kareler	18041,821	1205			
Kabul	Gruplar Arası	104,112	6	17,352		
	Gruplar İçi	12306,501	1199	10,264	1,691	,120
	Toplam Kareler	12410,614	1205			
Empati	Gruplar Arası	219,537	6	36,589		
	Gruplar İçi	9666,292	1199	8,062	4,539	,000*
	Toplam Kareler	9885,828	1205			

Öğrencilerin babalarının mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*kabul*” boyutuna ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğrencilerin babalarının mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin babalarının mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, babası işçi, çiftçi ve emekli olan öğrencilerin görüşleri ile babası memur olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası memur olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin babalarının mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*empati*” boyutunda farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla yapılan LSD testi sonuçlarına göre, babası işçi, emekli, işsiz ve serbest meslek olan öğrencilerin görüşleri ile babası memur olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası memur olan öğrenciler lehine; babası işçi ve emekli olan öğrencilerin görüşleri ile babası esnaf olan öğrencilerin görüşleri arasında, babası esnaf olan öğrenciler lehine bir farklılaşmanın olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin Annelerinin Mesleğine Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığa Yönelik Bulgular

Tablo 6.

Öğrencilerin Annelerinin Mesleğine Göre Hoşgörü Eğilimlerine İlişkin Görüşleri Arasındaki Farklılığın Karşılaştırılması

Ölçeğin Alt Boyutlar	Anne Meslek	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	P
Değer	Gruplar Arası	48,898	4	12,224	,816	,515
	Gruplar İçi	17992,923	1201	14,982		
	Toplam Kareler	18041,821	1205			
Kabul	Gruplar Arası	44,047	4	11,012	1,069	,370
	Gruplar İçi	12366,566	1201	10,297		
	Toplam Kareler	12410,614	1205			
Empati	Gruplar Arası	69,053	4	17,263	2,112	,077
	Gruplar İçi	9816,775	1201	8,174		
	Toplam Kareler	9885,828	1205			

Öğrencilerin annelerinin mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer, kabul ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, anne mesleğinin öğrencilerin hoşgörü eğilimleriyle ilgili görüşlerini etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okullar, bir toplumun kendi kültürünce değerli addedilen anlayış ve tutumları çocuklara kazandırmak ve bu yönüyle onların gelişimine katkı sağlamak amacıyla tasarlanmıştır (Ekşi & Katılmış, 2016, 115). Okul, bireyde var olan değerleri geliştiren, pekiştiren, bunları kişilik haline getiren ve bu işlevlerini yerine getirirken aynı zamanda bireye yeni değerler kazandıran sistemli, programlı ve sürekli denetlenen bir kurum olarak değerler eğitiminde önemli bir rolü üstlenmektedir (Kaya & Taşkın, 2016, 132). Gerek toplumsal yaşamın gerekse okul yaşamının sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için, belli bazı temel değerlerin yaşatılması gerekmektedir. Bu değerlerin başında barış, saygı, hoşgörü, işbirliği, paylaşma, dürüstlük, doğruluk, sorumluluk, alçakgönüllülük, sadelik, özgürlük ve mutluluk gibi temel değerler yer almaktadır (Aktepe & Yalçınkaya, 2016).

Sosyal Bilgiler dersinin temel amacı olan etkin bir insan ve vatandaş olma amacına, değerlerin bu ders kapsamında içselleştirilmesiyle ulaşılabilir (Tahiroğlu, 2011). Hoşgörü değeri sosyal bilgiler programında doğrudan verilecek değerler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda araştırmada beşinci sınıf öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri; cinsiyet anne-baba öğrenim durumu ve anne-baba mesleği değişkenleri açısından incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; beşinci sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre hoşgörü eğilimleri; “*değer, kabul ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni ve hoşgörü eğilimine yönelik yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde Bektaş- Çalısın ve Sağlam (2012) ile Bektaş-Öztaşkın ve İçen (2015) araştırmalarında hoşgörü eğilimlerinin kız öğrencilerin lehine olduğunu tespit etmişlerdir. Büyükkaragöz ve Kesici (1996), çalışmalarında hoşgörü ve demokrasi konusunda sergilenen tutumlar arasında farklılığın bayanlar lehine olduğunu tespit etmiştir. Çoşkun ve Yıldırım (2009), cinsiyetlerine göre kız öğrencilerin değer düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Gömleksiz ve Cüro (2011) kız öğrencilerin vatanseverlik, kültürel değerler, saygı, çevre ve doğa, sorumluluk ve bilimselliğe ilişkin tutumlarının erkek öğrencilerin tutumlarına göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırmada elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumuna göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer, kabul ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu, anne ve babaların öğrenim seviyesinin artmasına bağlı olarak öğrencilerin hoşgörü eğilimlerinin olumlu yönde etkilendiği şeklinde yorumlanabilir. Beldağ, Özdemir ve Nalçacı (2016) ile Keskin (2008) anne ve babaların öğrenim seviyesi artıkça değer kazanma düzeyinin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Değerlerin kazandırılmasında ailenin yeri ve önemi tartışmasız kabul edilmektedir. Aile bir yandan çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılarken diğer yandan da toplumun benimsediği değerleri kazandırmaya çalışır. Bu bağlamda aile çocuklara söylem ve eylemleriyle değerlerin verilmesinde öncü olmakla birlikte okulda verilen değerlerin pekiştirildiği bir yer olmalıdır.

Öğrencilerin babalarının mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*kabul*” boyutuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak öğrencilerin babalarının mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Aktaş (2010) araştırmasında baba mesleği memur olan öğrencilerin değerleri edinme düzeyleri diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Keskin (2008)’in 2005 yılındaki uygulamasında hoşgörü, tarihsel mirasa duyarlılık, dayanışma, yardımseverlik ve sorumluluk değerinde farklılığa rastlanırken; toplamdaki farklılık babaları memur olan öğrencilerin lehine olduğunu tespit etmiştir.

Öğrencilerin annelerinin mesleğine göre hoşgörü eğilimleriyle ilgili “*değer, kabul ve empati*” boyutlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aktepe ve Yalçınkaya (2016) ile Aktaş’ın (2010) araştırmalarında elde edilen sonuç bu araştırmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir.

Hoşgörüğü eğitim ve öğretimin tabanına yerleştirmede başta öğretmenler olmak üzere tüm paydaşlar birlikte hareket etmelidir. Böylece bireyin, içinde yaşadığı toplumun her kesiminde hoşgörünün varlığını hissetmesi sağlanarak bu değeri içselleştirmesi sağlanabilir. Araştırmada anne-baba öğrenim durumu yükseldikçe öğrencilerin hoşgörü eğilimlerinin olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuca göre bireylerin öğrenim seviyesinin artırılmasına yönelik önlemler alınabilir. Çocuklarına model olacak anne-babaların yetiştirilmesi hoşgörü değerinin kazandırılmasında temel dayanak oluşturabilir. Konuyla ilgili araştırmalar incelendiğinde hoşgörünün felsefe, psikoloji, sosyoloji, siyaset ve din gibi alanlarda çalışma alanı olarak yer bulduğu söylenebilir. Birlikte yaşamının anahtarı olan hoşgörü kavramının yeni yetişen nesillere kazandırılabilmesi açısından eğitim alanında hoşgörüyle ilgili nicel ve nitel araştırmalara daha çok yer verilebilir. Böylece bu kavramın eğitim sisteminde bir ilke olarak benimseneceği, pratik anlamda içeriğinin doldurulabileceği ve eğitimcilere de kılavuzluk edebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, N. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler öğrencilerinin sosyal bilgiler programında verilen değerleri edinme düzeyleri (Erzincan Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Aktepe, V. & Yalçınkaya E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 113-131.
- Bektaş-Öztaşkın, Ö. & İçen, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin hoşgörü eğilimleri ile demokrasi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2).
- Beldağ, A. Özdemir, Ü. & Nalçacı, A. (2016). Yedinci sınıf sosyal bilgiler dersindeki değerlerin kazanılma düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum

- İli Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(3), 1185-1199.
- Büyükkaragöz, S. & Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumları. *Selçuk Üniversitesi Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3, 353-365.
- Çalışkan, H. & Sağlam, H.İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1431-1446.
- Çoşkun, Y. & Yıldırım A. (2009). Üniversite öğrencilerinin değer düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 311-328.
- Ekşi, H. & Katılmış, A. (2016). *Uygulama örnekleriyle değerler eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Gömlüksüz, M. N. & Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.
- Gürdoğan-Bayır, Ö., Çengelci-Köse, T. & Deveci, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 317-339.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, M. & Taşkın, O. (2016). Okulda değerler eğitimi. Köylü, M. (Editör), *Teoriden pratiğe değerler eğitimi* içinde (s. 131-157). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Keskin, Y. (2008). Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programında değerler eğitimi: tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması. Yayımlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Leirvik, O. (2004). Hoşgörü, vicdan ve dayanışma: ahlâk ve din eğitiminde küreselleşen kavramlar. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 147-167.
- Nazıroğlu, B., Gün, A., İnan-Kılıç, A. & Kaya, F. (2016). Temel ahlaki değerler. Köylü, M. (Editör), *Teoriden Pratiğe Değerler Eğitimi* içinde (s. 181-258). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tahiroğlu, M. (2011). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma değerlerinin öğretimi ve değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. (10.Baskı). Ankara.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2004). Hz. Peygamber’in eğitiminde bir ilke olarak hoşgörü. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (8)1, 109-132.

Extended Abstract

People need to have a set of values in order to live together and be peaceful in the society because the behaviours of people are quite different from each other and this difference is related to many variables. Tolerance has a significant function in seeing these differences as richness.

The concept of tolerance rather means forgiving, excusing and appreciating the differences, and it associates to portray a positive and moderate attitude in individual relationships by avoiding excess (Nazıroğlu, Gün, İnan-Kılıç & Kaya, 2016, 223). Tolerance is one of the values that must be offered in syllabi. It can be said that social integration can be found by the reconciliation provided by tolerance. Considering tolerance is not an innate behaviour, the importance of education in the forming of tolerance can be understood better.

Tolerance is not hereditary. Individuals learn tolerance first from their family then by interacting with their environment. Therefore, the fact that whether a person is tolerant depends on the environment they live in. Just like other values, tolerance can be provided to an individual by their family at first. The school and the teachers are among the elements that improve and turn that value into action.

To create a tolerance culture in the society depends first on embracing tolerance as a principle and educating kids in accordance with this principle (Yılmaz, 2004). Tolerance is a political and legal necessity as well as being a moral duty that needs to be improved through education (Leirvik, 2004). When the syllabi applied in schools are examined, the fact that various national and universal values apart from the knowledge and skill education gained importance is remarkable (Gürdoğan-Bayır, Çengelci-Köse & Deveci, 2016). Today, the amount of studies for providing values increasingly continues.

When the literature is examined, it is seen that the values and many researches devoted to providing values and to other variables have been made. But it can be said that studies for the value of tolerance are limited. Based on this idea, it is aimed with this study to examine the tolerance tendency of 5th grade Middle School students in terms of various variables.

Descriptive survey model, one of the quantitative research methods, is used in the study. The population of the study consists of the fifth grade students who study in the middle schools of Erzurum city centre in 2012-2013 school year. The study includes "Tolerance Tendency Scale" developed by Çalışkan and Sağlam (2012) to collect data and personal information form.

Schools are designed to provide the understandings and attitudes regarded as valuable in their own cultures to children and to contribute their development with this aspect (Ekşi & Katılmış, 2016, 115). School plays a significant role in the value education as a programmed, systematic and often supervised institution that improves and reinforces the values in an individual, and turns all these into personality, and provides new values to the individual while performing these

processes (Kaya & Taşkın, 2016, 132). Some specific values need to be sustained in order to maintain the healthiness of both social and school lives. Foremost among these values are peace, respect, tolerance, cooperation, sharing, honesty, righteousness, responsibility, modesty, simplicity, freedom and happiness (Aktepe & Yalçınkaya, 2016).

In the study, the tolerance tendency of the fifth grade students are examined in terms of variables such as gender, educational background of the parents and occupations of parents. According to the obtained results; tolerance tendency of the fifth grade students considering their genders; among their opinions related to “*value, acceptance and empathy*” aspects, a difference on behalf of the female students at .05 significance level is found.

A meaningful difference about tolerance tendency among the opinions of the students related to “*value, acceptance and empathy*” aspects according to the educational background of the parents is identified. This finding can be interpreted in the way that tolerance tendency of the students is affected in a positive way depending on the increase in the educational background of their parents.

It is concluded that there is no meaningful difference about students’ tolerance tendency in the opinions of the students related to “*acceptance*” aspects according to their fathers’ occupations. But it is determined that there is a meaningful difference about tolerance tendency in the opinions of the students related to “*value and empathy*” aspects according to their fathers’ occupations. The results indicate that there is no meaningful difference about tolerance tendency in the opinions of the students related to “*value, acceptance and empathy*” aspects according to their mothers’ occupations.

All the sharers especially teachers should work together in placing tolerance to the base of education. Thus, the internalization of this value by the individual can be ensured by making them feel the existence of tolerance in every part of the society they live in. It is confirmed that tolerance tendency of students is affected in a positive way as the educational background of parents increases. Precautions for increasing individuals’ educational background can be taken taking into account this result. Educating parents that can be models for their children can be the basic foundation in providing tolerance value. With the examination of the studies related to this subject, it can be said that tolerance emerges as a field of study in philosophy, psychology, sociology, politics and religion. More place can be given to quantitative and qualitative studies about tolerance in the fields of education to provide the concept of tolerance, the key for living together, to the new generations. So, it is thought that this term will be accepted as a principle in the system of education, that its content will be filled in practical terms and that it will guide the educators.